

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК

школска 2014/2015. година

УПУТСТВО ЗА РАД

- Тест садржи **20** задатака које треба решити за **120** минута.
- Сваки задатак пажљиво прочитај, размисли о томе шта се у задатку тражи и о начину на који треба да га решиш (заокруживање, повезивање, подвлачење, дописивање и друго).
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни.
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба написати именица, а не им. или локатив, а не лок. и слично).
- Попуни тест **хемијском оловком** (током рада можеш да користиш графитну оловку и гумицу).
- Одговори написани хемијском оловком не смеју се прецртавати нити исправљати.
- Одговор који је написан само графитном оловком неће бити признат.
- У квадрат који се налази са десне стране задатка немој ништа уписивати. То је простор у који ће прегледачи уписати број бодова. На овој и последњој страни такође немој ништа уписивати.
- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи да не би ометао рад других.

Желимо ти много успеха у раду!

1. Прочитај текст, па одговори на захтев.

Селен је познат као „биљка љубави” коју девојке и младе жене радо гаје по баштама. Та особина види се и из његових различитих народних имена, код нас и иначе (љупчац, велестика, милодух). У народу се употребљава при љубавним врачањима и гатањима, нарочито о Ђурђевдану.

Пре Ђурђевдана он се не бере и не мирише, а тога дана свако ко је млад убере по један стручак, омирише га и закити се њиме, или га задене за појас, или за ђердан. А девојке, да би биле миле, стављају га још у воду у којој ће се умивати или купати, и то обично са ускршњим јајетом и, понекад, чуваркућом. Ако жели да је заволи, девојка треба да уза се има стручак селена кад пролази поред куће момкове. Да би момку биле миле, девојке употребљавају и селенов корен. У народним песмама спомиње се како невеста доноси своме мужу стручак милодуха да би се заволели.

Селен има улогу и у љубавном гатању. Уочи Ђурђевдана, бере се струк селена и посади у земљу: на коју страну клоне, отуда ће доћи сватови.

Селен има и магијску моћ. На Ђурђевдан се њиме украшавају ведрице с млеком. Вероватно из истог разлога (зато што се верује у његове чудесне моћи) ките се њиме и додоле кад призивају кишу. Породиља треба да се окупа у води у коју је, поред осталих трава, стављен и селен.

Код једног извора у рудничком округу, кад иде болесник да би пио воде, понесе се, поред осталог, и селен, као жртва.

Селенов корен употребљава се код болести јетре, и кад је отекло око „срца”. Помаже и да коса расте – жене мажу косу уљем у које је уочи Ђурђевдана потопљен селен, или мију косу у води у којој је преноћио селен са јаблановим лишћем. Девојке се, из истог разлога, на Ђурђевдан чешљају над селеном.

(Веселин Чајкановић, *Речник српских народних веровања о биљкама* – прилагођено)

Заокружи слова испред информација које су дате у тексту.

- а) Селен се сади у баштама као биљка значајна за исхрану.
- б) Селен помаже да додоле дозову кишу у време суше.
- в) Постоје обољења која се лече селеном.
- г) Девојке верују да селеном могу призвати младожењу.
- д) Уочи Ђурђевдана необран селен остаје у баштама за здравље укућана.

2. Прочитај кратке биографске податке о Сави Немањићу, Доситеју Обрадовићу и Вуку Стефановићу Караџићу, а затим одговори на захтев.

НЕМАЊИЋ, САВА (1174. или 1175–1236) био је први српски познати књижевник, дипломата, принц, монах и први архиепископ Српске православне цркве, први просветитељ. Његова најзначајнија писана дела јесу *Житије Светиої Симеона* (очева биографија), *Карејски*, *Хиландарски* и *Свуденички ѿиѿик*, као и *Закономравило*. На повратку са једног од ходочашћа из Свете земље 1236. године, смрт га је затекла у тадашњој бугарској престоници Великом Трнову. Његове посмртне остатке пренео је у манастир Милешеву краљ Владислав, његов нећак, а Синан-паша спалио их је 1594. године на Врачару.

ОБРАДОВИЋ, ДОСИТЕЈ (1739. или 1742. или 1744–1811) био је српски просветитељ и први министар просвете у Карађорђевој Србији. Био је кратко монах, а касније отишао у свет и прихватио идеје европског просветитељства и рационализма. Радио је на просвећивању свог народа, преводио је разна дела, међу којима су најпознатије Езопове басне, а о свом животу пише у делу *Живот и ѿрикљученија*. Његови остаци почивају у Београду, на улазу у Саборну цркву, иако је његова изричита жеља била да буде сахрањен поред Хајдучке чесме у београдском Кошутњаку.

КАРАѢИЋ СТЕФАНОВИЋ, ВУК (1787–1864) живео је и стварао у време када су се будиле романтичарске идеје у српској култури. Био је реформатор језика и правописа, сакупљач народних умотворина и приповедач. Објавио је *Српски рјечник*, *Српске народне ѿриѿовијеѿке*, *Српске народне ѿјесме*, *Српске народне ѿсловице*, *Житије Ајдук Вељка Петровића* и др. Својим делом убраја се у највеће српске просветитеље. Умро је у Бечу, а касније су његови посмртни остаци пренети у Београд, у двориште Саборне цркве.

На основу понуђених биографских података, заокружи слова испред тачних исказа.

- а) Сава Немањић и Доситеј Обрадовић су написали позната аутобиографска дела.
 б) Све три личности били су српски просветитељи.
 в) Доситеј Обрадовић је, као што је пре њега то учинио и Сава, цео живот провео у монаштву.
 г) Доситеј Обрадовић и Вук Стефановић Караџић сахрањени су испред Саборне цркве у Београду.

3. Прочитај текст из *Полијикиној забавника* и размисли зашто Бранислав Нушић дом Илића назива „јединим књижевним клубом у престоници”.

Видинска улица број 1, Београд, кућа с великим, лепим вртом. Призор добро познат и романтичару Јовану Јовановићу Змају, и песнику модерне Алекси Шантићу, и реалистичком приповедачу Стевану Сремцу, и сатиричару Радоју Домановићу и комедиографу Браниславу Нушићу. Осамдесетих година XIX века домаћин те куће, песник Јован Илић, члан Високог суда, министар правде, члан Државног савета, пензионисао се и повукао из јавног живота. До тада је иза себе имао бурну политичку и плодну књижевну каријеру.

Јована Илића су описивали као необичну личност, различиту од оновремених високих државних чиновника. Стари Јова књижевна познанства градио је још на студијама. Тада се упознао и зближио с Вуком Караџићем, Бранком Радичевићем, Иваном Мажуранићем и Његошем. Ђура Јакшић био му је комшија и близак пријатељ, а његови синови дружиће се с млађом генерацијом писаца: Нушићем, Јанком Веселиновићем, Шантићем... Не чуди, стога, што је толики број угледних књижевника био на седељкама и расправама у палилулском салону.

Бранислав Нушић, један од честих посетилаца, назива дом Илића „јединим књижевним клубом у престоници” осамдесетих година XIX века. У овај дом га је увео Војислав Илић, Јованов син, једини песник реализма. „У машти шеснаестогодишњег младића, та кућа ми је издалека изгледала као неки чаробни замак, или као недокучиво гнездо где станује стари орао, а орлићи излећу у свет и враћају се с вечери на легало”, описује познати комедиограф. „Орлићи” полетели из гнезда у Видинској улици писали су надахнути идејама понетим из дома Јована Илића. У овој кући скупљали су се најистакнутији писци тог времена, а његови синови – песници, приповедачи, романописци, драматичари – заједно с оцем уписани су у историју наше књижевности.

Образложење напиши позивајући се на текст. Води рачуна о граматичким и правописним правилима.

Прихватљив одговор	Неприхватљив одговор
Прихвата се сваки одговор који је у складу са задатим наредбом. Кад износи своје мишљење, ученик може да цитира или парафразира неке делове текста.	Неприхватљив је одговор који је пералумљив и не поштује задате критеријуме, у којем се не наводи или не парафразира део текста на основу којег ученик износи свој закључак.
На пример: 1) Дом Илића посећивали су сви познати писци тог времена; Јован Илић је своја књижевна познанства склапао још на факултету и упознао се са многим писцима (Вуком Караџићем, Бранком Радичевићем). У том дому организоване су се књижевне седељке, а многи су писали надахнути идејама које су понели из куће Илића (што је привлачно метафорама орао и орлића). 2) Бранислав Нушић је дом Јове Илића називао „јединим књижевним клубом престонице” због тога што су се ту скупљали најистакнутији писци тог времена, а њихови наследници, инспирисани њиховим делом и расправама, уписали су се у историју наше књижевности. 3) <i>Полетели из гнезда у Видинској улици писали су надахнути идејама понетим из дома Јована Илића.</i> 4) <i>У овој кући скупљали су се најистакнутији писци тог времена, а његови синови – песници, приповедачи, романописци, драматичари...</i>	На пример: – Бранислав Нушић је дом Илића називао јединим књижевним клубом у престоници – јер су се ту скупљали књижевници; – зато што су се Илићи дружили са многим писцима; – зато што у то време није било других књижевних клубова... (ако се не појављују као кључне речи или синтагме: окупљање писаца, учествовање у расправама у тој кући); – зато што су тамо правили седељке; – јер је он сам био књижевник и редовно га је посећивао; – јер је власник куће био познати књижевник Јован Илић; – зато што је Јова Илић био члан високог суда и веома значајан човек свога времена, па га је он поштовао; – зато што се Јова Илић већ на студијама упознао са Вуком Караџићем, Бранком Радичевићем, Његошем и другим угледним књижевницима.

4. Заокружи слова испред примера у којима је **речца не** правилно написана.

- а) Не желећи да пропустим час, журила сам с другарицом до школе.
- б) Сви су мислили да неучим, несхватајући да сам направила нови план.
- в) Чак и кад све научим, несмем да се јавим на историји.
- г) Кад немам неки бољи изговор, нерадо признајем да сам се успавао.
- д) Ми не ћемо одложити писмени задатак, јер је градиво не обично лако.

5. У следећој реченици подвуци све речи које треба писати **великим словом**, у складу са правописним правилима српског језика.

У народном позоришту у Београду премијерно је изведена балетска представа „лабудово језеро”.

6. У следеће реченице упиши **запете** тамо где је то потребно.

1. Пролазећи периферијом Београда, гледао сам како се пред белом школском зградом роје деца.

2. Док тренутка преда мном слика првог школског дана, ја се и нехотице увек питам шта је било са мојим школским друговима.

3. Онај мој први школски дан, избледео и заборављен у појединостима, дође ми јасан и разумљив у целини.

7. Прочитај реченицу из *Аутобиографије* Бранислава Нушића, па подвуци **именице** у облику **множине**.

Раније тврдње мојих биографа да сам се родио 1866. године отпале су благодарећи брижљивим истраживањима професора Миленковића.

8. Прочитај следеће реченице и обрати пажњу на подвучене речи.

Родитељи су забринути, а деца безбрижна.

Заокружи слово испред тачног одговора.

По међусобном **значењском односу** подвучене речи су:

а) хомоними;

б) антоними;

в) синоними.

9. Заокружи слова испред назива дијалеката које је Вук Караџић узео за **основицу** српског **књижевног** језика.

- а) шумадијско-војвођански
- б) косовско-ресавски
- в) источнохерцеговачки
- г) призренско-тимочки
- д) зетско-рашки (зетско-јужносанџачки)

10. Заокружи слова испред речи у којима запажаш две гласовне промене: **једначење сугласника по звучности и промену л у о**.

- а) измислио
- б) потписао
- в) изгубила
- г) разговарао
- д) искривио

11. Одреди **службу** подвучених **реченичних чланова**.

1.

Гроздана Олујић, прва добитница награде Полиџикиној забавника, написала је бајке које су преведене на двадесет осам језика.

Одговор: **апозиција**

2.

Данило Киш, наш књижевник и преводилац, написао је збирку приповедака Рани јади.

Одговор: **прави објекат**

3.

Радоје Домановић је творац српске сатиричне приповетке.

Одговор: **именски предикат**

12. На основу састава речи ТЕАТРОЛОГИЈА одреди **значење** те речи.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) распоред позоришних представа
- б) љубав према позоришној уметности
- в) наука о позоришној уметности
- г) организација рада у позоришту

13. Подвуци глаголску синтагму у следећем примеру.

Слатко се смејући, Томас Алва Едисон упита младог колегу: „А у чему бисте чували растварач који раствара све супстанце на свету?“

14. Заокружи слово испред синтагме у **генитиву с присвојним значењем**, којом се може допунити следећа реченица.

Глумац је говорио стихове _____.

а) с дубоким осећањима

б) својих омиљених песника

в) испред бројне публике

г) својој верној публици

15. На линији испред имена **аутора** напиши број којим је означено ауторово дело.

Наслов једног дела је вишак.

1. Плави чуперак

2 Десанка Максимовић

2. Крвава бајка

4 Јован Јовановић Змај

3. Очију твојих да није

1 Мирослав Антић

4. Ђулићи

5 Бранко Радичевић

5. Ђачки растанак

16. Прочитај одломак из приповетке *Скелеција* Меше Селимовића. Одреди која су два **облика казивања** употребљена у одломку.

Рода у шевару непомично стоји на танкој ружичастој ноzi и, очима округлим и маленим као у играчке, загледа се у зажарено небо на истоку, пуно свијетлоцрвене прашине. Одједном, из тог ватреног бљеска сунце весело искочи над далеким рубом равнице.

Плану стаклени цријеп на јаркоцрвеном крову куће у воћњаку.

Двије руке, само оне видљиве, отворише прозорска крила, као да у собу пуштају радост јутра.

Засја роса на тешким погнутим влатима пшенице и на латицама дјетелине запали се мак, закликта шева. Над пољем, уплашен, ниско прелетје дивљи голуб.

Заокружи слова испред тачних одговора.

а) нарација

б) дескрипција

в) дијалог

г) монолог

17. Прочитај одломак из драме *Власт* Бранислава Нушића. Размисли како је писац у овом одломку представио лик Тозе.

Милоје (*иошићо сви оду*): Виде ли?

Арса: Шта?

Милоје: Њега.

Арса: Тозу?

Милоје: Њега, јест, виде ли шта је власт?

Арса: Видех, ал' само нешто не разумем. Гледам те, па не разумем, пријатељу, шта ти би те се ти онолико клањаш своме рођеном зету?

Милоје: Не клањам се ја зету; шта имам зету да се клањам?! Али власт је, брате! И мислиш ти да ја хоћу да се клањам? Не, брате, него тако, кад наиђе власт, а мене нешто штречне и само ми се леђа превију. Свакога понешто штречне. Тебе, на пример, штречне кад ти неко помене сто хиљада динара, је ли?

Арса: Па, штречне!

Милоје: Е, видиш, тако мене штречне у кичму чим се помене власт.

Арса: А, јеси ли га видео, а, како уме да буде власт! Испрсио се као да је ђенерал, а не Тоза. Такви смо, видиш, сви ми у фамилији по мушкој лози.

Милоје: И како званично говори.

Арса: С висине. У томе се, видиш, и састоји власт: да умеш с висине говорити, да би они доле осетили колико су нижи.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Тозин лик је представљен преко:

- а) пишчевих запажања у дидаскалијама;
- б) речи које Тоза изговара у дијалогу;
- в) дијалога између Арсе и Милоја;
- г) непосредног Тозиног понашања.

18. Прочитај строфу из песме *Књиге* Стевана Раичковића, па заокружи слово испред низа стилских фигура које се јављају у овом примеру.

Опокоиле ме ноћас књиге –
Зуре у мене из свог праха.
Ђуљиве – ко од страшне бриге.
Збијене – ко од тешког страха.

- а) градација, персонификација, контраст
- б) персонификација, поређење, епитет
- в) хипербола, персонификација, ономатопеја

19. Прочитај одломак из *Приче о кмету Симану* Иве Андрића. Обрати пажњу на особине које Ибрага испољава.

– Добро јутро, Симане.

– Добро и јест – каже Симан, а не устаје пред агом.

Ибрага пређе руком преко очију. Као да се свет из темеља заљуљао. Придржава се за једну шљиву. Гледа Ибрага тога дрског човека који мимо сваког реда и обичаја лежи и не диже се пред њим, не верује рођеним очима и не може да се начуди колики је кмет кад није згрчен ни понизан, него кад се опусти и рашири у својој пуној снази и величини. Дуго је гледао Ибрага то што се није видело ни запамтило откад су аге аге и кметови кметови. Испод мирне маске душевног аге у њему је све кувало од сопственичког беса и повређеног агинског поноса, али су га страх и обзир обуздавали, јер кмет је очигледно решен на зло, а времена су тешка и несигурна. И Ибрага се прибрао и сео.

– Ја дошó да ово шљива, што је моје, смирим – каже ага муклим гласом.

– Ниси морó долазити. Шљиве су мирне, а колико их буде требало смиривати, умијем их и ја смирити.

Заокружи слово испред **особине** коју **Ибрага** испољава у наведеном одломку.

а) племенитост

б) уздржаност

в) душевност

г) исхитреност

20. Прочитај песму *Песник и месец* Добрице Ерића. Обрати пажњу на то како су опевани **лирски јунаци** *песник и месец*.

Дан кад сјаше
са жедног ата
и ноћ зањише звездану љуљку,
песник и месец,
два нежна брата,
сретну се негде на брежуљку.

Око њих свици жиже носе
и попси раж тишине косе.

Бела лица
и бујне круне
косе, и плави лептири снова.
То су чобани
што носе пуне
торбице звезда и цветова.

Травке снене очице бришу
и трепће цвеће; и уздишу
заљубљене принцезе брезе.

Песник убере
булку из траве,
а месец звезду с нежним зрацима,
тада се куцну
и наздраве
пољу и реци и шумарцима!

Па дуго један другом
у воћу
рецитују своју самоћу...

- У неколико реченица објасни најмање две сличности између *песника* и *месеца* у овој песми.
- Наведи стихове којима образлажеш своје мишљење.
- Поштуј граматичка и правописна правила српског језика.

Прихватљив одговор

Прихватљив је сваки одговор који је разумљив и у складу са тумачењем песме. Ученик тумачи сличности између песника и месеца: посебност, јединственост, усамљеност, љубав према природи и сл. Своје мишљење ученик образлаже наводећи одговарајуће стихове.

На пример:

1) У песми се каже да су песник и месец „два нежна брата” што указује на то да су слични по сензибилитету. Обојица воле природу, песник убере булку, а месец звезду, па се уживајући у доживљају природе „куцну и наздраве пољу и реци и шумарцима”. И песник и месец су усамљени, јер су посебни, јединствени у односу на своје окружење, зато „дуго један другом у воћу рецитују своју самоћу”.

2) Обоје су усамљени, песник јер ретко ко разуме његова осећања, а месец јер је у васнони тишина и сам је. Воле природу и уживају у њој.

3) Сличности између песника и месеца су самоћа (препричавају је један другом), нежност (два нежна брата) и љубав према природи (наздрављају јој).

4) Песник и месец су слични по томе што су нежни, бледа лица и бујне круне. Обојица самују и препричавају један другом своју самоћу. Песник их упоређује са чобанима који носе пуне торбице звезда и цветова, а то поређење их такође повезује.

Неприхватљив одговор

Неприхватљив је одговор који је неразумљив и не поштује задате критеријуме.

Тумачење стихова не сме бити банално и уопштено, без навођења песникових речи.

На пример:

Песник је сављив, има бујну косу, а и месец нас асоцира на спавање.

Песник и месец су слични по томе што се обојица крију дању и чекају да падне вече.

Месец сија и обасјава околу, а песник гледа у тај призор јер је будан ноћу.

Усамљени песник кроз песме исказује своја осећања, али нема коме да се обрати и са киме да се исприча, па се обраћа месецу.

Резултат на тесту из српског језика

Напомена: Ученици НЕ попуњавају ову страну!

Укупан резултат на тесту
(од 0 до 20)

		,	
--	--	---	--

Комисија:

1. _____

2. _____

3. _____

Контролор:

4. _____

Резултат на нивоу задатка

Број задатка	Непопуњени	0 бодова	0,5 бодова	1 бод
1.	☐	☐	☐	☐
2.	☐	☐	☐	☐
3.	☐	☐	☐	☐
4.	☐	☐	☐	☐
5.	☐	☐	☐	☐
6.	☐	☐	☐	☐
7.	☐	☐	☐	☐
8.	☐	☐	☐	☐
9.	☐	☐	☐	☐
10.	☐	☐	☐	☐
11.	☐	☐	☐	☐
12.	☐	☐	☐	☐
13.	☐	☐	☐	☐
14.	☐	☐	☐	☐
15.	☐	☐	☐	☐
16.	☐	☐	☐	☐
17.	☐	☐	☐	☐
18.	☐	☐	☐	☐
19.	☐	☐	☐	☐
20.	☐	☐	☐	☐

Упишите ✗ на одговарајуће место.

Школа	
Место	
Презиме и име ученика	